O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 4

2026

International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research

Volume 2 Issue 4
2026

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali

4-son
2026

Международный журнал современных научно-технических исследований

Том 2 Выпуск 4
2026

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas’ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay’ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O’zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O’zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro‘yxatidan o‘tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O‘zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© “O‘zMU Jizzax filiali” – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko‘chasi, 259-uy.

KASBIY TA’LIM O‘QUVCHILARINING KASBIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYAVIY VA FAOLIYATLI YONDASHUVLAR

Salamov Abdurasul Axmadovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti, tayanch doktorant.

Annotatsiya.

Maqolada kasbiy ta’lim o‘quvchilarining kasbiy sifatlarini rivojlantirishda kompetensiyaviy va faoliyatli yondashuvlarni uyg‘unlashtirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Qiyosiy tahlil va didaktik modellashtirish asosida kasbiy sifatlarni amaliy topshiriqlar hamda baholash mezonlari bilan bog‘lovchi model taklif etiladi. Muallif kasbiy sifatlarni o‘quvchining mustaqil qarori, mas’uliyatli harakati va xatolarini tuzatishi orqali baholash zarurligini asoslaydi. Model nazariy-metodik xususiyatga ega bo‘lib, uning samaradorligi empirik tekshiruvni talab etadi.

Kalit so‘zlar: kasbiy ta’lim, kasbiy sifat, kompetensiyaviy yondashuv, faoliyatli yondashuv, amaliy topshiriq, refleksiya, mezonli baholash, mustaqil qaror.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ И ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Саламов Абдурасул Ахмадович

Джизакский государственный педагогический университет, докторант базовой докторантуры.

Аннотация.

В статье анализируются возможности интеграции компетентностного и деятельностного подходов в развитии профессиональных качеств учащихся системы профессионального образования. На основе сравнительного анализа и дидактического моделирования предлагается модель, связывающая профессиональные качества с практическими заданиями и критериями оценивания. Автор обосновывает необходимость оценки профессиональных качеств через самостоятельное принятие решений учащимися, ответственное выполнение действий и исправление допущенных ошибок. Предложенная модель носит теоретико-методический характер, а её эффективность требует эмпирической проверки.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессиональные качества, компетентностный подход, деятельностный подход, практическое задание, рефлексия, критериальное оценивание, самостоятельное принятие решений.

COMPETENCY-BASED AND ACTIVITY-BASED APPROACHES TO DEVELOPING PROFESSIONAL QUALITIES AMONG VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS

Salamov Abdurasul Axmadovich

Jizzakh State Pedagogical University, PhD Student.

Abstract.

The article analyzes the possibilities of integrating competency-based and activity-based approaches to developing professional qualities among vocational education students. Based on comparative analysis and didactic modeling, a model is proposed that links professional qualities with practical tasks and assessment criteria. The author substantiates the need to assess professional qualities through students’ independent decision-making, responsible actions, and correction of their mistakes. The proposed model is theoretical and methodological in nature, and its effectiveness requires empirical validation.

Keywords: vocational education, professional qualities, competency-based approach, activity-based approach, practical task, reflection, criterion-based assessment,

independent decision-making.

Kirish. Kasbiy ta'limning natijasini o'quvchi eslab qolgan bilimlar hajmi bilan cheklash yetarli emas. Bo'lajak mutaxassis kasbiy vazifani tushunishi, ish usulini tanlashi, o'z qarorini asoslab berishi va natijaning oqibatlari uchun javobgarlikni anglay olishi kerak. Masalan, texnologik ketma-ketlikni to'g'ri aytib berish bilan nosozlik sababini aniqlash yoki sifat talabiga mos kelmagan ishni qayta bajarish bir xil darajadagi tayyorgarlikni ifodalamaydi. Shu sababli kasbiy sifatlarni rivojlantirish masalasini ta'lim mazmuni, amaliy faoliyat va baholashning o'zaro bog'liqligida ko'rib chiqish zarur.

O'zbek pedagogik adabiyotlarida innovatsion ta'lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik o'zaro aloqador masalalar sifatida yoritiladi. N. A. Muslimov, M. Usmonboyeva va M. Mirsoliyeva tuzgan o'quv-uslubiy majmuada maqsadni aniqlashtirish, hamkorlikdagi faoliyat, loyihalar va baholash texnologiyalariga e'tibor berilgan [1]. N. N. Azizxo'jayevaning qo'llanmasida esa ta'limni tashkil etish metodlari pedagogik mahorat va o'quvchining bilish faoliyati bilan bog'liq holda ko'rib chiqiladi [2]. Mazkur manbalar ta'lim maqsadi, o'quv faoliyati va pedagogik rahbarlik o'rtasidagi bog'lanishni tushuntirishga xizmat qiladi. Ushbu qarashlarni kasbiy ta'lim o'quvchilariga tatbiq etishda ularning tayyorgarlik darajasi va bajaradigan kasbiy vazifalarini hisobga olish zarur. Shundan kelib chiqib, kasbiy sifatlarni rivojlantirish uchun o'quvchi qanday harakatlarni bajarishi kerakligini aniqlashtirish masalasi yuzaga keladi.

Bizningcha, kasbiy sifatlarni rivojlantirishning asosiy metodik sharti ularni aniq o'quv harakatlari bilan bog'lashdir. Masalan, mas'uliyatni rivojlantirish uchun o'quvchiga faqat topshiriqni bajarish emas, balki uning natijasini tekshirish, aniqlangan kamchilik haqida xabar berish va tuzatish choralarini ko'rish vazifalari ham yuklanishi kerak. Bunday tashkil etilgan faoliyat o'quvchiga o'z qarori va harakatining natijaga ta'sirini anglash imkonini beradi. Shu sababli kasbiy sifatlarni rivojlantirishda kutiladigan natija, amaliy topshiriq va pedagogik yordam o'zaro muvofiqlashtirilishi lozim.

Tadqiqotning maqsadi kompetensiyaviy va faoliyatli yondashuvlarni uyg'unlashtirish asosida kasbiy sifatlarni rivojlantirishning nazariy-metodik modelini ishlab chiqishdan iborat. Buning uchun ikki yondashuvning modeldagi vazifalarini aniqlashtirish, rivojlantiriladigan kasbiy sifatlarni o'quv harakatlari bilan bog'lash hamda refleksiv qayta bajarishga asoslangan topshiriqlar ketma-ketligini belgilash ko'zda tutildi. Maqolaning mualliflik hissasi kutiladigan kasbiy sifat, amaliy harakat, kuzatuv dalili va keyingi rivojlantiruvchi topshiriq o'rtasidagi bog'lanishni ochib berishda namoyon bo'ladi.

Tadqiqot nazariy-metodik xarakterga ega bo'lib, unda qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish va didaktik modellashtirish usullari qo'llanildi. Birlamchi empirik ma'lumotlar yig'ilmagani sababli taklif etilgan modelning samaradorligi tajribada tekshirilgan natija sifatida talqin qilinmaydi.

Tahlil uchun kompetensiyaviy yondashuv, faoliyat nazariyasi, pedagogik texnologiyalar hamda tajriba orqali o'rganishga oid o'nta manba tanlandi. Manbalar tadqiqot maqsadiga aloqadorligi va modelning muayyan jihatini izohlashga xizmat qilishi asosida saralandi. Tahlilda foydalanish mumkin bo'lgan matnlar va annotatsiyalar bilan cheklanildi. Shu sababli mazkur ish adabiyotlarning tizimli sharhi emas, balki tanlangan nazariy qarashlarga tayangan metodik tahlil sifatida olib borildi.

Tahlil uch bosqichda olib borildi. Dastlab kompetensiya, kompetentlik va kasbiy sifat tushunchalarining maqola doirasidagi ma'nolari belgilandi. Keyin kompetensiyaviy va faoliyatli yondashuvlarning kutiladigan natija hamda o'quv harakatlarini tashkil etishga doir imkoniyatlari qiyosiy talqin qilindi. Yakunda ushbu talqin asosida kasbiy sifatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar sikli va ularning natijalarini kuzatish mezonlari taklif etildi.

Maqolada kompetensiya kasbiy vazifani bajarish uchun talab qilinadigan bilim, ko'nikma va munosabatlar majmui, kompetentlik esa ularni muayyan vaziyatda qo'llay olish qobiliyati sifatida talqin etiladi [6; 7]. Kasbiy sifat deganda o'quvchining vazifaga munosabati va uni bajarish usulida namoyon bo'ladigan mas'uliyat, mustaqillik, aniqlik, hamkorlik va o'z faoliyatini tahlil qilish xususiyatlari tushuniladi. Ushbu ishchi ta'riflar rivojlantiriladigan sifatlarni aniq o'quv harakatlari bilan bog'lash uchun qabul qilindi.

Taklif etilayotgan modelda kompetensiyaviy yondashuv kutiladigan natijani aniqlashtirishga, faoliyatli yondashuv esa ushbu natijaga erishishga xizmat qiluvchi o'quv harakatlarini tashkil etishga asos bo'ladi. Faoliyatni motiv, maqsadli harakat va bajarish sharoiti bilan bog'liq holda tahlil qilish ushbu qarashning nazariy tayanchini tashkil etadi [8]. Model doirasida o'qituvchi vazifa va natija mezonlarini belgilaydi, o'quvchi esa ishni rejalashtirish, usul tanlash, bajarish va tekshirishda faol ishtirok etadi.

Modelda kasbiy mas'uliyat, mustaqillik va asoslangan qaror qabul qilish, aniqlik va sifatga intilish, hamkorlik hamda refleksiya asosiy rivojlantiriladigan sifatlar sifatida ajratildi. Ularning har biri muayyan o'quv harakatida namoyon bo'ladi. Jumladan, reja tuzish mustaqillikka, natijani tekshirish aniqlikka, kamchilikni tan olish mas'uliyatga, xato sababini tushuntirish esa refleksiyaga doir dalil beradi. Sifatlarni shu tarzda aniqlashtirish ularga mos rivojlantiruvchi topshiriqlarni tanlash imkonini yaratadi.

Masalan, o'quvchi buyumni belgilangan o'lchamda tayyorlashi mumkin, biroq ortiqcha material sarfini yoki ishdagi nuqsonni yashirsa, mahsulotning o'zi uning kasbiy tayyorgarligi haqida to'liq ma'lumot bermaydi. Aksincha, dastlab xato qilgan, lekin xato sababini topib, keyingi urinishda uni tuzatgan o'quvchida refleksiv rivojlanish belgisi kuzatilishi mumkin. Bizningcha, baholash tayyor mahsulot, ish jarayoni va o'quvchining qaroriga oid izohni birgalikda qamrab olishi kerak.

Kuzatuv va baholash natijalari keyingi o‘quv vazifasini belgilash uchun ishlatiladi. Rejalashtirishda qiynalgan o‘quvchiga ish ketma-ketligini tuzishga yo‘naltirilgan topshiriq, xato sababini aniqlay olmagan o‘quvchiga esa bajarilgan ishlarni taqqoslash vazifasi beriladi. Keyingi urinishda ushbu yordam o‘quvchining harakatiga qanday ta’sir qilgani kuzatiladi. Shu tariqa baholash kasbiy sifatlarni rivojlantirish jarayoni bilan bog‘lanadi.

Rivojlantiriladigan kasbiy sifat, uni namoyon etuvchi harakat va kuzatuv dalili o‘rtasidagi bog‘lanish 1-jadvalda berilgan. Jadval o‘qituvchiga topshiriqni loyihalash va o‘quvchiga zarur yordamni aniqlash uchun metodik asos sifatida taklif etiladi.

1-jadval.

Kasbiy sifatlarni o‘quv harakatlari va kuzatuv dalillari bilan bog‘lash

Rivojlantiriladigan kasbiy sifat	**O‘quvchining harakati**	**Kuzatuv dalili**
Kasbiy mas’uliyat	Kamchilikni tan oladi, u haqida xabar beradi va tuzatishda ishtirok etadi	Kamchilik qaydi va tuzatish natijasi
Mustaqillik va asoslangan qaror	Ish rejasini tuzadi, usulni tanlaydi va tanlovini asoslaydi	Ish rejasi va qaror izohi
Aniqlik va sifatga intilish	Natijani belgilangan mezon bilan solishtirib tekshiradi	Mahsulot va tekshiruv varaqasi
Hamkorlik va kasbiy muloqot	Vazifalarni kelishadi, o‘z rolini bajaradi va fikrini asosli bildiradi	Rol taqsimoti va kuzatuv qaydi
Refleksiya va o‘zini rivojlantirish	Xato sababini tushuntiradi va keyingi ish usulini o‘zgartiradi	Refleksiv izoh va qayta bajarilgan ish

Jadvaldagi har bir dalil muayyan vazifa sharoitida talqin qilinadi. Bir marta muddatga ulgurmaslik o‘quvchining mas’uliyatsizligini isbotlamaydi: bunga topshiriqning noaniqligi, resurs yetishmasligi yoki hali shakllanmagan ko‘nikma sabab bo‘lishi mumkin. Shuning uchun o‘qituvchi baholashdan oldin o‘quvchiga vazifani bajarish uchun zarur axborot, vositalar va mashq qilish imkoniyati berilganini tekshirishi lozim. Bunday yondashuv o‘quvchining shaxsiga umumiy baho berishdan saqlanib, uning muayyan vazifadagi harakatini tahlil qilish imkonini beradi.

Modelni amalga oshirish uchun olti bosqichli o‘quv sikli taklif etiladi. Birinchi bosqichda kasbiy vaziyatning maqsadi va ahamiyati tushuntirilib, o‘quvchining vazifaga ongli munosabati shakllantiriladi. Ikkinchi bosqichda natija mezonlari muhokama qilinib, sifatga qo‘yiladigan talablar aniqlashtiriladi. Uchinchi bosqichda o‘quvchi ishni rejalashtiradi va usul tanlovini asoslaydi; bu mustaqil qaror qabul qilishni mashq qilishga xizmat qiladi. To‘rtinchi bosqichda vazifa bajarilib, aniqlik, mas’uliyat va hamkorlikka doir harakatlar kuzatiladi. Beshinchi bosqichda natija tekshiriladi, xato sabablari va ularni tuzatish yo‘llari muhokama qilinadi. Oltinchi bosqichda shartlari qisman o‘zgartirilgan vazifa bajarilib, o‘quvchining oldingi tajribadan foydalanishi kuzatiladi.

Bu siklning tayanch jihati oxirgi bosqichdir. O‘quvchi o‘z xatosini og‘zaki tushuntira olishi hali uning keyingi harakati o‘zgarganini bildirmaydi. Shu bois refleksiya yangi urinish bilan bog‘lanishi kerak. D. A. Kolbning tajribani kuzatish, tushunchaviy anglash va faol sinash bilan bog‘lovchi modeli ushbu qarashga nazariy tayanch beradi [9]. Maqolada taklif etilgan olti bosqichli tartib Kolb modelining aynan takrori emas, balki kasbiy topshiriqni mezonlar va dalillar asosida loyihalashga qaratilgan mualliflik moslashtirishidir.

Mazkur siklni tashkil etishda o‘qitish metodi rivojlantiriladigan sifat va bajariladigan harakatga mos tanlanadi. Pedagogik texnologiyalar va ta’limni tizimli loyihalashga oid manbalar bu tanlov uchun metodik asos bo‘lib xizmat qiladi [3; 5]. Masalan, usullarni taqqoslash topshirig‘i mustaqil qarorni asoslashga, juftlikda tekshirish hamkorlikka, xato sabablarini muhokama qilish esa refleksiyaga yo‘naltirilishi mumkin. Quyidagi shartli misol ushbu bog‘lanishning amaliy ifodasini ko‘rsatadi.

Tikuvchilik yo‘nalishi uchun shartli topshiriq sifatida berilgan o‘lcham va sifat talablariga mos oddiy mato buyumini tayyorlash olinishi mumkin. Bu misol amalda o‘tkazilgan tajriba tavsifi emas. O‘qituvchi material miqdori, tayyor mahsulot mezoni va ishni yakunlash shartini belgilaydi. O‘quvchi bichish rejasini tuzadi, material sarfini asoslaydi, amaliy ishni bajaradi va mahsulotni o‘zi tekshiradi. Guruhdagi boshqa o‘quvchi esa tayyor buyumni shu mezonlar asosida ko‘rib chiqadi.

Topshiriqning rivojlantiruvchi jihati buyum tayyor bo‘lishi bilan yakunlanmaydi. O‘quvchi noto‘g‘ri o‘lcham yoki notekis chok aniqlansa, sababni tushuntirishi, tuzatish imkoniyatini baholashi va zarur o‘zgarishni amalga oshirishi kerak. Keyingi vazifada buyum o‘lchami yoki material xususiyati o‘zgartiriladi. Shunda avvalgi harakatni yoddan takrorlash bilan yangi sharoitga ongli ravishda moslashtirishni farqlash imkoniyati paydo bo‘ladi.

Baholash uchun mahsulot sifati varaqasi, o‘quvchi tuzgan reja, o‘qituvchining qisqa kuzatuv qaydi va tuzatishdan keyingi natija birgalikda olinadi. Ishni tengdoshi bilan tekshirish hamkorlikni tashkil etishning bir shakli bo‘lib, kichik guruhlar va juftliklarda ishlashga oid metodik tavsiyalar bilan uyg‘unlashadi [4]. Tengdosh bahosi o‘qituvchi kuzatuvini to‘ldiruvchi axborot sifatida qo‘llanadi va o‘quvchiga o‘z ishini belgilangan mezonlar asosida qayta ko‘rib chiqishga yordam beradi.

O‘quvchining faoliyatdagi mustaqilligi va tajribani yangi sharoitda qo‘llashini kuzatish uchun to‘rt darajali umumiy

yo‘nalish taklif etiladi. Boshlang‘ich darajada harakatlar bosqichma-bosqich ko‘rsatma asosida bajariladi. Tayanch darajada o‘quvchi tanish vazifani qisman yordam bilan bajarib, ayrim qarorlarini izohlaydi. Mustaqil darajada asosiy harakatlarni o‘zi bajaradi, natijani tekshiradi va zarur hollarda maqsadli maslahat so‘raydi. Moslashuvchan darajada esa o‘zgargan sharoitga mos usul tanlaydi hamda tanlovini asoslaydi. Ushbu darajalar har bir kasbiy sifat uchun alohida kuzatiladigan harakatlar bilan aniqlashtirilishi lozim.

Ularni joriy etishdan oldin o‘qituvchilar bir xil ish namunalarini baholab, mezonlarning bir xil tushunilishini tekshirishlari lozim. Har bir topshiriqda barcha sifatlarni birdek baholash ham shart emas: hamkorlik imkoniyati yaratilmagan yakka tartibdagi vazifadan kommunikativ sifat haqida xulosa chiqarish asossiz bo‘ladi. Kuzatish imkoniyati bo‘lmagan mezon “namoyon bo‘lmadi” deb emas, balki “baholanmadi” deb qayd etilishi kerak.

Muallif umumiy ballni yagona ko‘rsatkich sifatida ishlatishdan ko‘ra, o‘quvchining mezonlar kesimidagi rivojlanish profilini yuritishni taklif etadi. Chunki yuqori mahsulot sifati past mas’uliyatni avtomatik ravishda qoplay olmaydi. Dalillar turli topshiriqlar va turli vaqtlarda takroran yig‘ilgandagina kasbiy sifatning nisbatan barqaror namoyon bo‘lishi haqida ehtiyotkor xulosa qilish mumkin.

Taklif etilgan model ta’lim maqsadi, o‘quv harakati, pedagogik yordam va natijani kuzatishni o‘zaro bog‘lashga qaratilgan. Kompetensiyaviy yondashuv faqat o‘quv dasturida natijalar ro‘yxatini tuzish bilan cheklansa, amaliy mashg‘ulot odatiy ko‘rsatma va takrorlash tartibida qolishi mumkin. Faoliyatli yondashuv esa natija mezonisiz qo‘llansa, o‘quvchining bandligi rivojlanish dalili sifatida qabul qilinishi ehtimoli bor. Bizningcha, ularni uyg‘unlashtirishning mezoni darsda nechta faol metod ishlatilgani emas, balki o‘quvchi qanday qaror qabul qilgani va bu qaror natijada qanday aks etganidir.

Zimnyaya va Xutorskoyning kompetensiyaviy ta’limga oid ishlari o‘quv natijasini bilimlarni qayta aytish doirasidan kengroq ko‘rish uchun konseptual asos bo‘ladi [6; 7]. Ushbu maqolada esa natija tushunchasi kasbiy sifatning kuzatiladigan belgilari bilan bog‘landi. Taklifning farqli jihati har bir sifatga alohida tarbiyaviy tadbir belgilashda emas, balki kasbiy vazifaning o‘zida tanlov, tekshiruv va tuzatish imkoniyatlarini yaratishdadir. Masalan, mas’uliyatni rivojlantirish haqida suhbat o‘tkazish foydali bo‘lishi mumkin, ammo nuqsonni tan olish va tuzatish talab qilinadigan topshiriq ushbu sifatni faoliyatda namoyon etishga imkon beradi.

S. Billett ish joyida o‘rganishni muhit taqdim etadigan imkoniyatlar va shaxsning ularda ishtirok etish istagi o‘rtasidagi bog‘liqlik orqali izohlaydi [10]. Bundan mazkur tadqiqot uchun quyidagi xulosa kelib chiqadi: amaliyotga yuborilganlikning o‘zi kasbiy sifat rivojlanganini anglatmaydi. O‘quvchi mazmunli vazifaga jalb qilinishi, murabbiy ko‘magidan foydalanishi va o‘z qarorini muhokama qilish imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak.

Modelni joriy etishda o‘qituvchi rahbarligi bilan o‘quvchi mustaqilligi o‘rtasidagi nisbat muhim. Dastlab aniq ko‘rsatma va namuna zarur bo‘lishi mumkin. Keyingi vazifalarda yordam bosqichma-bosqich kamaytirilib, rejalashtirish va tekshirish mas’uliyati o‘quvchiga o‘tkaziladi. Biroq zarur yordamni so‘rash mustaqillikning pastligi sifatida baholanmasligi kerak. O‘z imkoniyatlari chegarasini anglab, o‘rinli maslahat olish ham asoslangan kasbiy qarordir.

Modelni amaliyotga joriy etishda modul maqsadi va hajmiga mos to‘liq siklli topshiriqlarni tanlash, ularning mezonlarini oldindan tushuntirish va qayta bajarish uchun vaqt ajratish tavsiya etiladi. Buning uchun o‘qituvchi topshiriqni bajarishdan tashqari, natijani muhokama qilish va keyingi urinishni tashkil etishni ham rejalashtirishi kerak. Kuzatuv varaqasida muhim qarorlar, ko‘rsatilgan yordam va keyingi harakatdagi o‘zgarishlar qayd etiladi. Mezonlarni ishlab chiqarish ustasi bilan kelishish ularning kasbiy mazmunini aniqlashtirishga yordam berishi mumkin.

Tadqiqotning asosiy cheklovi model va tavsiya etilgan baholash yo‘nalishlarining empirik sinovdan o‘tkazilmaganligidir. Shuningdek, tanlangan manbalar sohadagi barcha zamonaviy tadqiqotlarni qamrab olmaydi, tikuvchilikka oid misol esa boshqa kasblarga moslashtirishni talab qiladi. Shu sababli keyingi tadqiqotlarda modelning turli kasbiy yo‘nalishlarda qo‘llanishi, kuzatuv mezonlarining tushunarliligi va o‘quvchi faoliyatidagi o‘zgarishlarni aks ettirish imkoniyati tekshirilishi zarur.

Kompetensiyaviy va faoliyatli yondashuvlarni uyg‘unlashtirish kasbiy sifatlarni rivojlantirish maqsadini o‘quvchining aniq harakatlari bilan bog‘lash imkonini beradi. Taklif etilgan modelda kutiladigan natija topshiriq mazmunini belgilaydi, faoliyat jarayonidagi kuzatuv esa keyingi pedagogik yordamni rejalashtirishga xizmat qiladi.

Kasbiy mas’uliyat, mustaqillik, aniqlik, hamkorlik va refleksiyani rivojlantirish uchun o‘quvchiga rejalashtirish, usul tanlash, natijani tekshirish hamda xatoni tuzatish imkoniyatlari berilishi lozim. Refleksiv qayta bajarish sikli ushbu harakatlarni o‘zaro bog‘laydi va oldingi tajribani o‘zgargan vaziyatda qo‘llashga sharoit yaratadi.

Kasbiy ta’lim amaliyotida topshiriq mezonlarini oldindan tushuntirish, yordamni o‘quvchining ehtiyojiga moslashtirish va keyingi urinishdagi o‘zgarishlarni kuzatish tavsiya etiladi. Modelning kasbiy sifatlar rivojlanishiga ta’siri kelgusida empirik tadqiqot asosida tekshirilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Muslimov N. A., Usmonboyeva M., Mirsoliyeva M. Innovatsion ta’lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik: o‘quv-uslubiy majmua. – Toshkent: TDPU huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi, 2017. – URL: https://lib.bimm.uz/items/3369.

2. Azizxo‘jayeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘zbekiston

Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006. – 160 b. – URL: https://namdu.uz/books/2638.

3. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2006. – URL: https://akbt.urdu.uz/uz/books/10974.

4. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar: amaliy tavsiyalar. – Toshkent: Iste’dod, 2008. – 180 b. – URL: https://akbt.tkti.uz/uz/books/3647.

5. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003. – 172 b. – URL: https://akbt.urspi.uz/uz/books/274.

6. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 38 с. – URL: https://search.rsl.ru/ru/record/01002497534.

7. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64. – URL: https://www.eidos.ru/science/works/.

8. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – Москва: Политиздат, 1975. – 304 с. – URL: https://atyrau-edu.kz/fund/show/062286eb-1f95-4736-ba62-eaa6ec25f120.

9. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984. – 256 p. – URL: https://search.worldcat.org/title/9555621.

10. Billett S. Learning through Work: Workplace Affordances and Individual Engagement // Journal of Workplace Learning. – 2001. – Vol. 13, № 5. – P. 209–214. – DOI: https://doi.org/10.1108/EUM0000000005548.